

ŠKARAT

Zabavno-zbadljiv in šaljiv list.

Št. I.

V Ljubljani, januarja 1884.

Tečaj II.

Čez sedemnajst let.

V Ljubljani 7. januarja l. 2000.

Dragi prijatelj!

Ogledovanje Maribora in veselo iznénadenje nad nepričakovanim preobratom vzelo mi je toliko časa, da sem moral ondukaj prenočiti. Zbog tega imel sem priliko seznaniti se z Mariborskimi hóteli. Tudi v tej zadevi obrnilo se je na bolje. Le pomisli nekoliko nazaj, reciva 20 let, koliko steníc je bilo tedaj v hotelih v Mariboru! Postavil bi jih bil lahko v vrste, kakor vojake pri paradi. Kako nesnažno, in deloma malomarno je vse bilo! Zdaj je bolje, akoravno so ameríkanski hoteli še vedno za 50 let naprej.

Ko se zjutraj prebudim, šel sem na holm nad Mariborom, kjer je stal nekdanji Mariborski stari grad. Na severnej strani na vrhu stoječe kapele je še vedno uzidana plošča z napisom:

„Hier stand die feste Marburg
Vor mehr denn tausend Jahren,
Zum Schutz der Hunnen, Wenden,
Und and'rer Feind's Gefahren.“

Pustili so kapelico in ploščo pri miru za večni spomin, kako so bili ljudje pred 17. leti še neumni in bornirani. Takrat niti tega neso znali, kdaj so prestali Hunci, in z zgodovino pečali so se le toliko, kolikor so je čitali v Marburgerici. In to je bilo bore malo. Nekaj pa je še ostalo, kot neizbrisljivo znamenje Mariborčanov in to je: Da le tisti kaj velja, ki je posestnik vinograna, ki ima pri „Makao“ dosledno srečo, ki zna opehariti kmeta, ki ni posebno kočljiv glede svoje boljše polovice, ki sploh ume pridobivati denar.

A propos! zastran vinogradov moram ti nekaj opomniti. Zanesla se je tudi semkaj trtna uš, zloglasna filoksera, proti kateri neso nikjer izumili pravega sredstva, akoravno je nekdanja francoska akademija razpisala v ta namen nagrado 100.000 frankov. A trtnej uši bili so namenjeni baš tu grozni dnovi. Jedva so jo opazili, že se je podal „urnih krač“ gosp. dr. Schmiderer, po domače „Hammer in Ambos“ imenovan, v vinograde. Prišedši tja, imel je jednega svojih, za državni zbor namenjenih govorov in groza! vse trtne uši poginile so takoj brez vsega usmiljenja. Tolika je bila moč njegovega govora!

Od takrat ni v vsem ozemlji Štajerske niti jedne trtne uši več, ker se vsaka posamična filoksera Schmidererovega govora bolj boji, nego trpentina in petroleja, ali celo Hinka Lorbera in Gewürznagelna ekspenzara. Le jedno sredstvo na vsem svetu je še hujše: To sredstvo pa je gosp. dr. Michelitsch na Ptuji. Pred tem beži vse, kar leze in grede: trtna uš in Coloradokäfer, ker se nihče varnega ne čuti.

Kar se tiče jedi in pijače, v krčmah namreč, moram priznavati, da so Mariborčani že davno prekosili Amerikance. Jed in pijača je slaba, pri tem pa draga, da bi v prvem hotelu v Brooklynu živel veliko boljše. Zaradi tega vzem sem svoji nogi pod pazduho ter na kolodvoru kupil biljet v Ljubljano, kjer bi po mejem ninenji moralo biti vse drugače, vse boljše.

Železni šarec vzel nas je na svoja mogočna ledja ter nas v jadrnem tiru odpeljal iz nekdanj po Vicku Draganu toli dovtipno popisovanega Maribora. Kmalu smo imeli most čez Dravo za seboj in jedva sem zagledal na levo Račje, in nekdanji Tattenbahov grad in hotel premišljati, kolike posledice bi bile navstale, ko bi se bilo njegovo velikansko podjetje posrečilo, že je moje oko zvbilo na desnej v divnotvornej dolini ležeče krasno domoljubno selo:

„Kjer so v jami
Mlini sami
Je se hramom hram,
Kjer se čuje
Kovač kuje
Tam, tam je Frajham!“

Da, v Frajhamu, bolje rečena v Framu, imel sem nekdanj vrle znanec in zanesljive prijatelje, preživel sem ondukaj mnogo veselih ur, prebili smo s Framčani mnogo ozbiljnih narodnih bojev in vsekdar sem bil vesel, kadarkoli sem videl jednega tamošnjih junakov, kajti preverjen sem bil, da je vsakateri izme njih odločen in zanesljiv, makari če treba tudi poseči po orožji. Ko sem se čez tolike let tu mimo vozil, obhajali so me občntki, kakor nekdanj Kserksesa ko je mimo njega defilovalo nad pol milijona mladih in čvrstih bojnikov in si je predstavljajal neizogibljivo osodo, da čez 30 let morda ne bode niti jednega več mej živimi.

Niti vprašati nesem htel poleg mene sedečega Račjana: Kaj ta, ali ta? a mislil sem si, ako je tega ali onega vzela smrt, ostal je sigurno do zadnjega vzdihla zvest in odločen Slovėnec ter skrbel, da so njegovi potomci tudi taki.

Pri tem kratkem premišljevanji pripeljali smo se na Pragersko. Stali smo tu par minut. Hodil sem nekekrati pred kolodvorom gori in doli, gledal na desno in na levo, kviško in nizdolu, a zdaj, kakor tudi pred 20 in več leti, ni se mi posrečilo uganiti, zakaj so baš tu napravili železnično postajo. Neugodnih razmer je toliko, da ostane to vprašanje za vekov veke nerešena zastavica, in kdor je pohodil restavracijo, ali pa pri deževnem vremenu premerjal intenzivnost blata, bode gotovo soglašal z menoj, da je to bila izredno nesrečna misel, kakoršne pa nekaj neso bile in tudi sedaj neso nenavadne.

S Pragerskega odpeljal nas je hlapon čez Črešnjevce v nekdanjo Slovensko — Bistrico. Pravim v „nekdanjo“. Kajti dan danes zove se ta postaja „Deutsch-Feistritz“. V teku 200 let je to jedina pridobitev Bistričanov. Naslov imajo „Deutsch-Feistritzer“, to pa je vse, a nemški govoré bajé še vedno tako spakedrano, kak r nekaj. Od kod bi tudi dobili boljši govor, boljši izrek? Grehi očetov in pradedov maščujejo se nad poznimi vnuki in nekdanje mesto je sedaj propadajoča vas, nad katero se bivši vinogradi nadomestujó s smerečnimi gozdi, kjer je dovolj prilike, hladiti svoj „furor tentonicus“.

Sopotnik, s katerim sem se pogovarjal o sedanjih razmerah na Štajerskem, pravil mi je, da se dolenje-štajerski nemčurji spoznavajo po naslednjih lastnostih:

- 1.) da govoré jako robato in okorno nemščino.
- 2.) da ima vsak v nedeljo opoludné k mesu „Sardellen-Sauce“.
- 3.) da v nobenem listu ne čitajo nič družega, kakor dnevne novosti, ali pa pikantne obravnave izpred sodišča.
- 4.) da vsekdar in povsod kvantajo, ali kakor se navadno pravi: „Sauglocke“ nabijajo.

Kranjski nemškutarji nemale vseh teh lastnostij, ali vsaj ne v tolikej meri. Razločujejo se tu i po boljše nemščini, katero pa z znanim kranjskim naglasom zatezajo.

Tako moj sopotnik, ki je v Poljčanah izstopil. Ker mi nedostaje časa, moram tudi jaz za danes zaključiti svoj list. Da si mi zdrav!

Tvoj

Martin Koloman.

Cvetje iz časnikov.

Naša Laibacherica postala je na stare dni tako bojevita, da nas prav živo spominja na smešnico o ženski, ki ni hotela pustiti veljati izraza „prirezan“, temveč je vedno trdila „pristrižen“ in jo še tedaj, ko je že v vodi gagala, še pomolila dva prsta nad vodo in posnemajoč škarnici, še v zadnjem hipu zatrjevala trmasto: „pristrižen“.

Naša Laibacherica uporablja pa za svoje trditve in polemike v zadnji čas jako dvorljive izraze, katerih pa nikomur ne priporočamo v vzgled.

O dopisniku v „Sočo“ pravi, da je „slovenischer Heulmeier“, o narodnjakih, ki nečejo trobiti v njeni rog pravi, da so bolani na možjanih. Naposled pa vsem želi, da bi prišli v blaznico na Studenci.

Kako nežno, kako plemenito, kako blagosrčno!!

„Edinosti“, ki bi rada vsekdar in povsod nosila zvonec, te lavorike Laibacherice neso dale miru. Prizadevala si je, prekositi še naš uradni list. In posrečilo se jej je! Zvonec je že njen, habeat sibi!

Da prekosi še Laibacherico, treba jej je pa bilo sotrudnika. In glej, v Mariboru našla se je brumna in ascetična duša, ki jej je skovala dopis ter okrasila ga z nekaterimi latinskimi frazami, da bi vsaj nikče ne dvojil, ka je pisec učen mož, kos jurista.

Obema, uredništru „Edinosti“ in dopisniku iz Maribora zbegal je podlistkar v „Slov. Narodu“ tako silno njijino, dušno

ravnotežje, da sta bila raz sebe in da sta, kakor terjá slovanski običaj, mislila na osveto, razume se krvavo.

A ker je slastno pobijanje s kolom, nežen sunek z nožem, segetanje z gnojnimi vilami i. t. d. po nekaterih abotnih §. §. naših kazenskih zakonov strogo prepovedano, premišljala sta sem ter tja, kako priti podlistkarju do živega. A pregovor uči: „Wem Gott ein Amt gibt, dem gibt er auch den Verstand“, in uredništvo „Edinost“, kakor njen Mariborski dopisnik morala sta že imeti kdaj jednakega posla, kajti ukrenila sta, da treba imenovanemu podlistkarju *batin* in sicer po receptu, kakoršen je bil običajen pred l. 1848.

Krasni duši! Zagotavljam vaju, da vama je okvir deželá slovenskih preozek. Dalje, dalje! Jeden izmej vaju naj nese svoje blagodejne in svobodomiselné ideje v blaženi Magjar Orszag, kjer bode z navdušenjem vzprejet kot pandur, drugi pa naj se potruzi v Meklenburško, kjer se še dan danes na drobno in na debelo prodaja leskova mast. Če ne več, postal bode vsaj „profos“, in to je tudi nekaj. Tamkaj bosta sicer vsaksebi, a „v kraljestvu občutkov“ in z leskovačo v roci bodeta lahko pela vsak svoj solo:

„Fiat applicatio! Sapienti sat!“

Nevoljna dediča.

Prvi: Le poglej ga, grofa Taaffe-a, kako mirno puši in se debeli. Midva se pa samega čakanja vedno bolj sušiva.

Drugi: Da, od čakanja, pa od jeze.

Kdo je najnevarnejši konkurent „Škratu“?

„Laibacher-Zeitung“, ker redno vsak ponedeljek skrbi za veselost in smeh.

* * *

Kaj je idealizem?

Če išče kdo pri nas ravnopravnost.

* * *

Kaj je romantizem?

Če kdo misli, da bode pri Ljubljanskej plinovej luči videl svojo lastno senco.

* * *

Kaj je naturalizem?
Če kdo čita „Ljudski glas“.

Kaj je panslavizem?
Kdor tega še ne vé, naj čita Laibaherico od zadnjega ponedeljka. Sicer pa veliko pametneji ne bode.

Kaj je ostracizem?
Če kdo pri občnem zboru ni več voljen v odbor, v katerem je bil do sedaj.

Kaj je darvinizem?
Če se kdo pri „Dalmatinci“ v Šiški tako napije, da mu opica že za vratom sedi.

A. Si li že čul, da se je danes nekdo na Rožniku obesil?
B. Še ne. Pa zakaj?
A. Za kaj? Za vrat se je obesil.

Drug pred drugim tekmovati,
Zdaj se na hi!, zdaj na hot! držati.
Ničesar in nikomur zamolčati,
Vedno kdo? namesto kaj? vprašati,
Fatalno sedanost u ivati,
Fatalistično bodočnost pričakovati,
Čudežev se nadejati.
Črno za belo prodajati,
Ta umetnost nevelika
Je slovenska politika!

„Čudno, kakor lani na Silvestrov večer!“

„Ljudski glas“

je tako izvrsten list, da je z ozirom na njegove izredne zasluge čitalnice Ljubljanske občni zbor *jednoglavno* sklenil, bacniti ga iz svojih prostorov.

Zastavice.

Kakšna je kazina v Kranji?
Taka kot strah, v sredi je ota, okrog krajev je pa nič ni.
Kaj je nemogoče?
Nemogoče je, da bi kazina v Kranji privedla ples, ker ima dvorano in tlak le na — papirji!

Pogovor v Kranji.

A. Ves kaj sedaj naša kazina dela?
B. Ne, Bog zna kaj, ker že štiri leta nič delala ni.
A. Ravno zato dela sedaj — pokoro v „pusčavi“.*

*) Ker nima nič stanovanja, se je krčmar „v Puščavi“ usmilil, da se smejo tam časniki brati, katere si še peščica udov vzdržuje.

Jeden, s katerim ni govoriti.

Zakaj?

V nekej družbi prišel je govor tudi na to, da so gosp Spintre-ja, šolskega nadzornika v Kočevji odstavili.
Nekdo vpraša: Pa zakaj? na kar drug član družbe odgovori:

„Veš to je tako, kakor pri tistem gospodarji, ki je imel hlapca, pravo lenobo. Ko pride gospodar nekega dne domov, poprime hitro palico in začne uprihati po hlapci. Slednji pravi: „Zakaj me tepete, saj nesem nič naredil?“ „Ravno zato te tepem, ker nesi nič naredil!“ odgovoril je gospodar.

V Ljubljani živel je svoje dni dobrovoljček, ki je bil na glasu, da zna kaj spretno lagati. Prijatelj prišedši čez več let z dežele v Ljubljano, ga sreča na Dunajskeje cesti in prične se dvogovor:

„No ali si še živ? Ali znaš še kaj lagati?“
— Ne prav nič več. Do čistega sem že skoro pozabil.
„No če se mi hitro zlažeš, plačam takoj par bokalov vina.“
— Prav rad, a ne utegnem, ker moram v Krakovo, kjer so ravno pol centa težko ribo ujeli.
„Pol centa! Čaj grem s teboj.“
— Ni treba, lo plačaj par bokalov.

„Slovenski Narod“

Pal je v nemilost — ga nemajo radi,
Katerih več neče gladiti po bradi.

„Slovanu.“

Pravijo, da „mej perutnino si lisjak“.
Bog nas varuj, ne bodi ták!
Seveda, ljubše bi jim bilo, da je naopako:
Da si kokoš, in Ti godi koritce vsako!

„Zgodnjej Danici.“

„Zgodnja Danica“
Je brunna ženica
Ima svojega ministra financ,
Dijakom za juho skrbi in za žganc.
Stori, kar le more,
Več dajte podpore!

Ljubljanskej kazini.

Kazina je pač čudna firma!
V njej na star'ga leta dan je: birma.
Brez škofa, krizme, kumov se birmuje.
Ne vprašaj kdo in kaj? To že zadostuje!

„Laibaherici.“

Kdo bi bil mislil, da na stare dni,
Ti bodeš tako — gostih besedi?

Moj Bog, že zopet novo leto! — Pet in trideset let je že, kar sem svoj krstni list izgubila, devet in dvajset, kar sem se rodila, štirideset, kar sem se prvokrat zaljubila; torej sem stara — natanko na prste preračunjeno — ravno pet in dvajset in pol leta, pa sem še taka, kakor bi bila iz „škatljice“ vzeta.

Vabilo na naročbo.

Ker se nam je posrečilo pridobiti par sodelavcev in nam bode možno, redno izdavat list, nastopil je **Škrat** o novem letu svoj drugi tečaj. Cena ostane, kakor do sedaj.

Vodstvu semenišča v Gorici.

Prepovedavši uhod „Narodu“, „Zvonu“, „Kresu“,
Zgrabili ste narodno čustvo pri ušesu.
„Casto omnia casta“
Punctum — — basta!

„Novicam.“

Čeravno smo stare, smo vender „Novice“,
Četudi v nas ni novostij — pol žlice.

„Edinosti.“

Leskovo olje, oj, saperment!
Na zadnje tudi je argument!

„Slovincu.“

„List vreden je več, nego s pridigo maša“
Novosti on vse „najhitreje“ donša.
Mu smoter je vzvišen, mu smoter je blagi:
To je: konkurenca na verskej podlagi!

„Laibacher Wochenblatt.“

Nepoboljšljiv sem rabulist,
Gnjev mi: Slovenec in avtonomist.
Kogar le morem, tega udarim,
Ker se jezim, da le životarim.

Voščim veselo novo leto, Bog jim daj zdravje, da bi dolgo živeli
„Kdo pa ste? Saj vas ne poznam. Kako pridem do tega, da mi vi novo leto voščite?“
E kaj me ne poznajo? Saj sem jedenkrat pri njih drva žagal!

Za vse leto 3 gld. — kr.
za pol leta 1 „ 50 „
za četrť leta — „ 80 „
Prosimo rodoljube, da nas blagovoljno podpirajo.

Upravništvo „Škrata“.

Izhaja 10. in 25. dan vsacega meseca. Cena za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr., za četrť leta 80 kr.
Posamične številke po 15 krajc., pri upravništvu v „Narodni Tiskarni“, kateremu naj se pošiljajo naročnine, reklamacije in inserati.
Slednji računijo se po dogovoru.